

Міністерство освіти і науки України
Науково-дослідний інститут публічного права

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**«Актуальні питання підготовки
дисертацій в умовах воєнного стану»**

30 вересня 2023 року



Організаційний комітет конференції:

Сергій КОРОЄД – доктор юридичних наук, професор, виконавчач обов'язків президента Науково-дослідного інституту публічного права (**голова організаційного комітету**);
Андрій БОРОВИК – кандидат юридичних наук, доцент, відмінник освіти України, віцепрезидент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права (**заступник голови організаційного комітету**);
Лариса СОРОКА – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка відділу докторантури і аспірантури Науково-дослідного інституту публічного права;
Ксенія КУРКОВА – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права;
Руслан СЕРБИН – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, проректор Національної академії внутрішніх справ;
Євген СОБОЛЬ – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;
Олег ГОЛОВКО – кандидат економічних наук, голова наглядової ради Центру українсько-європейського наукового співробітництва;
Михайло КЕЛЬМАН – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Національного університету «Львівська політехніка»;
Валентин ГАЛУНЬКО – доктор юридичних наук, професор, голова ГО «Академія адміністративно-правових наук», професор кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Іван БОГАТИРЬОВ – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри права та правоохоронної діяльності Державного університету «Житомирська політехніка»;
Валерій БУЖОР – доктор юридичних наук, професор, ректор Інституту кримінального права та прикладної кримінології (Республіка Молдова);
Станіслав БУКА – доктор економічних наук, професор, ректор Балтійської міжнародної академії (Латвійська Республіка);
Михайло ВІХЛЯЄВ – доктор юридичних наук, професор, директор Центру українсько-європейського наукового співробітництва.

Актуальні питання підготовки дисертацій в умовах воєнного стану : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Науково-дослідний інститут публічного права. 30 вересня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. 256 с.

ISBN 978-966-397-321-0

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Актуальні питання підготовки дисертацій в умовах воєнного стану», яка відбулася 30 вересня 2023 р.

УДК 001.817"364"(062.552)

ISBN 978-966-397-321-0

© Науково-дослідний інститут публічного права, 2023
© Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres», 2023

ЗМІСТ

Механізм підготовки дисертацій в Україні Арістова І. В.	9
Принцип недискримінації в реалізації права на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії Барчук А. Б.	13
Мотиваційні чинники підготовки дисертаційних досліджень військовослужбовцями Національної гвардії України Бєлай С. В., Батюк О. В.	16
Роль наукової школи «Інтелект» у підготовці дисертацій Богатирьов І. Г.	20
Актуальні теми дисертаційних досліджень у цивільному праві в умовах воєнного стану (цивільні права осіб з інвалідністю) Бондар Н. П.	23
Самоплагіат у дисертаціях: актуальні питання в умовах воєнного стану Боровик А. В., Йозеф Затько	27
Strategies for searching, analyzing and integrating scientific literature when writing a dissertation Vyshnevskа M. O.	30
Щодо обрання тематики дисертаційних досліджень з юридичних наук в умовах воєнного стану Вітвіцький С. С., Назимко Є. С.	33
Самостійна робота здобувача як важливий складник дисертаційного дослідження Віцюк А. А.	36
Мовні анормативи в дисертаціях Грицевич Ю. В.	39
Проблеми проведення досліджень із психології в умовах воєнного стану Дерев'янюк С. П.	43
Вплив дистанційного навчання на підготовку здобувачів ступеня доктора філософії (Ph.D) в умовах воєнного стану Дерев'янюк Н. З.	45
Щодо термінів захисту PhD-дисертацій в умовах воєнного стану Дрозд О. Ю.	48

Щодо формулювання наукових результатів у дисертаціях із правових наук: рекомендовані мовні конструкції та помилки Євтєєва Д. П., Лапкін А. В.	50
Визначення ступеня повноти операціональних дій у разі завершення дисертаційного дослідження із соціогуманітаристики в нових соціокультурних обставинах Жорнова О. І., Жорнова О. І.	53
Особливості підготовки дисертацій у военний час Жукова А. Р.	56
Наукова діяльність в умовах війни: виклики та перспективи Залужна А. Є.	58
До питання щодо підготовки дисертацій у сфері права: освіта в умовах дії воєнного стану Кармаза О. О.	60
Виклики та особливості підготовки до захисту дисертацій офіцерами Збройних сил України в умовах воєнного стану Карпенко В. С.	64
Виклик часу: прийняття закону про академічну доброчесність Коваленко В. В.	67
Підготовка дисертацій у пенітенціарній сфері: актуальні питання сьогодення Колодчин Д. В.	70
Формування картини світу як фундаментальний об'єкт науки: деякі міркування Кресін О. В.	72
Використання штучного інтелекту в підготовці дисертацій в умовах воєнного стану: можливості та недоліки Коломієць А. М., Івашкевич Є. М., Кушнір О. І.	77
Вплив воєнного стану на реалізацію свободи наукової творчості у процесі підготовки дисертації Коросєд С. О.	81
Підготовка дисертації в період воєнних дій як об'єкт наукового вивчення: системний підхід Костенко О. В.	84
Специфіка написання докторської дисертації під час дії воєнного стану в Україні Кравченко О. М.	86

Теоретичні аспекти окремих проблем та новизни дисертацій юридичного напрямку	
Кравчук С. М.	90
Дисертант – оратор, генератор ідей, лідер	
Красницька О. В.	93
Актуальні питання підготовки дисертаційних робіт в умовах воєнного стану	
Крупнова Л. В.	96
Змістово-методичний складник організації початкового етапу роботи над дисертацією як напрям науково-дослідної діяльності студента-економіста третього (науково-дослідного) рівня вищої освіти	
Кубанов Р. А.	98
Ґрунтовні засади академічної доброчесності під час підготовки дисертаційного дослідження доктора філософії	
Кузьменко А. О.	102
Вибір та опис методології дисертаційного дослідження як складник становлення науковця	
Кучук А. М.	105
Вплив воєнних подій на вибір теми та методології дисертаційних робіт	
Ліннік Ю. В.	108
Основні труднощі та можливості їх подолання в написанні дисертації з хореографічного мистецтва в умовах воєнного стану	
Літовченко О. А.	111
Особливості організації роботи з майбутніми докторами філософії в умовах війни	
Логінов А. Ю.	115
Підготовка дисертацій у сфері публічного управління в період дії воєнного стану: доступ до інформації та достовірність даних	
Лозинська Т. М., Сліченко В. В.	118
Міжнародні тенденції модернізації докторської освіти	
Лозовий В. С.	121
Деякі особливості проведення дисертаційних досліджень у сфері адміністративного права під час воєнного стану в Україні	
Макарчук В. В.	124

Актуальні питання атестації здобувачів ступеня доктора філософії в умовах воєнного стану в Україні Малюга Л. Ю., Ткачук А. О.	128
Навчальні заклади в умовах воєнного стану: виклики та перспективи для підготовки дисертацій Михайлов М. В.	133
До проблеми концептуального визначення об'єкта і предмета дисертаційного дослідження з правової проблематики Мірошниченко М. І.	134
Ph.D. Legal Researches at Strasbourg, France Mishyna N. V.	138
Роль джерельної бази в підготовці дисертацій сьогодення Молчанова Т. О.	140
Summary to thesis as a scientific text Novikova O. V.	142
Використання штучного інтелекту під час написання дисертацій Носенко Ю. М., Шевченко Т. В., Сінельник Л. М.	145
Підготовка дисертацій в умовах воєнного стану: виклики та можливості Обручнікова Н. Д.	149
Методи юридичної аргументації Орел В. А.	152
Нормативно-правові основи підготовки докторів філософії та докторів наук в умовах воєнного стану Остапенко А. І., Виклюк О. Ю.	155
Етичні ризики у процесі підготовки дисертаційних досліджень Палієнко Т. П.	159
Про особливості роботи та зупинення разової вченої ради за новим PhD-порядком Панченко О. І.	162
Актуальна тематика дисертацій економічного напрямку Пасічник Ю. В.	165
Методологія організації аспірантами роботи над дисертаційною працею Перунова О. М.	168
Автореферат дисертації як науковий документ Перцева В. А.	171

Нові нормативні підходи до захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії	
Петриченко В. В.	174
Окремі питання здійснення захисту здобувачів ступеня доктора філософії в умовах війни	
Подойніцин В. М., Савіна Н. Г.	177
Роль методологічного інструментарію при підготовці дисертацій з кримінально-виконавчого права	
Пузирьов М. С.	180
Локальні фактори поширення плагіату під час підготовки дисертацій в умовах воєнного стану	
Рибка Н. М., Петінова О. Б.	184
Дотримання академічної доброчесності в разі співавторства на науковій праці в умовах воєнного стану	
Риженко І. М.	187
Науковий ступінь: мета чи інструмент, нагорода чи тавро?	
Романенкова Ю. В., Стрельцова С. В.	191
Особливості атестації здобувачів наукового ступеня доктора наук у Національному університеті водного господарства та природокористування	
Савіна Н. Б., Зінкевич О. В., Бондарєва Т. Г.	194
Розвиток професійної компетентності аспірантів під час вивчення освітніх компонентів та підготовки дисертації	
Скакальська І. Б., Онишук І. А.	197
Актуальні питання підготовки дисертацій в умовах воєнного стану	
Старовойтов Д. Ф., Луцюк А. В.	201
Підготовка аспірантів до написання дисертації, пов'язаної з вирішенням проблем російсько-української війни	
Столяренко О. В., Столяренко О. В.	205
Наукове мислення здобувачів освітньо-наукового рівня як складник успішної підготовки дисертації: сучасні виклики	
Стрельбицька С. М.	209
Особливості підготовки та захисту дисертацій зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування» в умовах воєнного стану	
Судак Д. В.	213
Lexical and grammatical peculiarities of the English summary of the thesis	
Suima I. P.	217

Нормативні аспекти дотримання академічної доброчесності у процесі виконання дисертації здобувачем ступеня доктора філософії Тернавська Т. А., Данилко О. Г.	221
Підготовка дисертацій із педагогічних наук в умовах воєнного стану: пріоритети та інновації Толочко С. В.	224
Інтерактивний плакат як засіб візуалізації результатів педагогічного експерименту під час підготовки дисертації майбутніми докторами філософії Топольник Я. В.	229
Особливості підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та наукового ступеня доктора наук у вищих навчальних закладах за військового стану Уманська А. О.	231
Деякі методологічні проблеми визначення тематики та змісту дисертацій цивілістичного профілю в сучасних умовах Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Давидова І. В.	233
Мілітаризація українського суспільства та вибір теми дисертаційного наукового дослідження Ховрич С. М.	238
The latest amendments to awarding Ph.D. in Ukraine Shaparenko O. V.	242
The problem of defending dissertations in a state of war for scientists in the field of culture and art: applied research Sharykov D. I.	244
Правильне оформлення списку використаних джерел як запорука уникнення академічного плагіату в дисертаційних дослідженнях Шкабаріна М. А.	246
Біосоціальна площина підготовки дисертаційної праці аспірантами в умовах воєнного стану Юхименко Л. І.	250
ChatGPT як співавтор текстів наукових робіт здобувачів рівня «Доктор філософії» Ягодзінський С. М., Козинець А. О.	252

**ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДГОТОВЦІ
ДИСЕРТАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
МОЖЛИВОСТІ ТА НЕДОЛІКИ**

Коломієць Алла Миколаївна

*доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Івашкевич Євген Михайлович

*аспірант II року навчання,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Кушнір Олександр Іванович

*аспірант I року навчання,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Швидкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) в останні роки відкриває безліч можливостей для різних сфер людської діяльності, зокрема й для освітньої та наукової. Кабінет Міністрів України у грудні 2021 року затвердив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні до 2030 року. Нею передбачено впровадження ШІ у сфері освіти, економіки, публічного управління, кібербезпеки, оборони та інших сферах для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності України на міжнародному ринку [1].

Однак у сфері наукових досліджень використання ШІ має свої особливості. Ця прогресивна технологія відкриває безліч нових можливостей для пошуку інформації, її інтерпретації, аналізу, систематизації, класифікації, узагальнення тощо.

Україна наразі організовує освітню й наукову діяльність в умовах воєнного стану, а тому більшість проблем, що потребують дослідження і якнайшвидшого розв'язання, пов'язані з надзвичайними ситуаціями

воєнного характеру. Це потребує пошуку, аналізу і синтезу інформації щодо стратегій і принципів життєдіяльності суспільства в надзвичайних умовах. Такої інформації загалом обмаль, а наявна є фрагментарною і описує окремі випадки, що інколи траплялись у деяких країнах (терористичні акти, воєнні конфлікти тощо).

Тому для пошуку та узагальнення інформації щодо організації життєдіяльності суспільства в умовах воєнного стану рекомендуємо скористатись можливостями інформаційно-комунікаційних технологій [2], зокрема ШІ [3; 4; 5], як автоматичною системою, здатною брати на себе окремі функції інтелекту людини, наприклад, вибирати й ухвалювати оптимальні рішення на основі раніше одержаного досвіду й раціонального аналізу зовнішніх дій. Найбільш просунутим на сьогодні видом ШІ є чат-бот зі штучним інтелектом, розроблений компанією OpenAI – ChatGPT, який в Україні почав функціонувати з 30 листопада 2022 року.

Реєстрація для його використання у формі діалогу є досить простою, тому він швидко набув популярності серед учнів, студентів, науковців. Для учнів і студентів – це можливість швидко знайти відповідь на конкретне запитання, виконати теоретичне завдання певного типу. Для науковців відкривається можливість узагальнення величезних обсягів інформації. Проте варто враховувати, що ця автоматична система використовує і синтезує інформацію лише на основі відомостей, які були в Інтернеті до 2021 року.

Але ChatGPT можна використовувати для пошуку нових ідей, узагальнення минулого світового досвіду, прогнозування потреб майбутнього. Нижче наводимо приклад одержаної від ChatGPT відповіді на запитання: **«Які напрями наукових досліджень є найбільш важливими в умовах воєнного стану?»**, яка містила перелік із 10 пунктів:

1. *Гуманітарна допомога при стихійних лихах.* Дослідження способів ефективної доставки допомоги та екстреної допомоги в зоні конфлікту та постраждалих від війни райони є надзвичайно важливими. Це може включати розробку інноваційних методів розподілу їжі, медичної допомоги та управління притулком у складних умовах.

2. *Вплив на психологічне та психічне здоров'я.* Психологічні втрати війни для окремих людей, сімей і громад є величезними. Вивчення ефективних методів надання підтримки психічного здоров'я, лікування посттравматичного стресового розладу і стратегій розвитку стійкості може значно сприяти добробуту населення, яке постраждало від війни.

3. *Вирішення конфліктів і посередництво.* Дослідження альтернативних методів вирішення конфліктів, переговорів і побудови

миру може допомогти зменшити тривалість і інтенсивність конфліктів. Це може включати вивчення історичних прикладів успішних мирних угод, аналіз факторів, які сприяють ескалації конфліктів, і пропонування інноваційних дипломатичних підходів.

4. *Захист культурної спадщини.* Війни часто призводять до знищення об'єктів культурної спадщини, артефактів і традицій. Дослідження способів захисту та збереження культурної спадщини в зонах конфлікту за допомогою документування, цифрового архівування або фізичного захисту може допомогти зберегти ідентичність суспільства для майбутніх поколінь.

5. *Переміщене населення та біженці.* Вивчення того, як ефективно управляти та підтримувати переміщене населення та біженців, має вирішальне значення під час війни. Темі дослідження можуть включати розробку стійких житлових рішень, покращення доступу до освіти та охорони здоров'я та пошук шляхів інтеграції біженців у громади.

6. *Вплив на навколишнє середовище, пов'язаний з війною.* Війни можуть мати серйозні екологічні наслідки: від забруднення до виснаження ресурсів. Дослідження щодо мінімізації цих впливів, розробки екологічно чистих технологій конфліктів і сприяння екологічній стійкості під час конфлікту можуть бути цінними.

7. *Комунікаційні технології для доступу до інформації:* у зонах конфлікту доступ до точної інформації може бути обмежений. Вивчення інноваційних комунікаційних технологій, які забезпечують надійне поширення інформації серед постраждалого населення, враховуючи такі проблеми, як цензура та безпека, може мати важливе значення.

8. *Гендер і конфлікт:* Розуміння диференційованого впливу конфлікту на гендери та просування гендерної рівності в зонах конфлікту є важливими напрямками дослідження. Це може включати вивчення таких питань, як гендерне насильство, участь жінок у мирних процесах і розширення прав і можливостей жінок і дівчат у районах, уражених війною.

9. *Етика ведення війни та права людини:* Дослідження етичних наслідків ведення війни, включаючи використання новітніх технологій у сценаріях конфлікту та забезпечення захисту прав людини під час війни, може сприяти формуванню міжнародних законів і норм.

10. *Кібербезпека під час бойових дій:* кібербезпека під час війни викликає все більшу залежність від цифрових технологій. Дослідження стратегій захисту критичної інфраструктури, запобігання кібератакам і забезпечення цілісності інформаційних систем у конфліктних ситуаціях є дуже актуальним.

Звертаємо увагу, що ChatGPT закликає дотримуватися етичних принципів під час проведення своїх досліджень, перевіряти

запропоновану ним інформацію в наукових джерелах. Нижче наводимо його цінні поради з цього питання.

Чи можна використовувати твою інформацію для написання дисертацій?

ChatGPT

Так, ви можете використовувати надану мною інформацію як джерело вивчення та дослідження для підготовки дисертації або іншої наукової роботи. Однак важливо дотримуватися етичних принципів та зважати на належне цитування та посилання на джерело, коли ви використовуєте ідеї або інформацію з цього обговорення.

Будьте уважні до того, що інформація може бути актуальною на дату моєї останньої оновленої інформації в вересні 2021 року, і вона може змінюватися з часом. Також, для глибокого дослідження та підготовки наукової роботи вам, можливо, знадобиться консультуватися з іншими джерелами та експертами з обраної теми.

Чи надаєш ти інформацію про науковців, які досліджують певну проблему?

ChatGPT

Так, я можу надати загальну інформацію про науковців, які досліджують певні проблеми. Однак, зауважте, що моя база даних оновлюється до вересня 2021 року, і я можу надавати інформацію лише з того періоду.

Якщо ви шукаєте конкретних науковців, які досліджують певну проблему після вересня 2021 року, рекомендую використовувати академічні бази даних, університетські вебсайти, наукові публікації та інші наукові ресурси. Також можливо звернутися до спеціалізованих дослідницьких організацій чи центрів, які працюють над вибраною вами темою.

Отже, ChatGPT можна вважати корисним і ефективним помічником у виконанні наукових досліджень, але вірогідність одержаної за його допомогою інформації потрібно перевіряти у відповідних наукових джерелах.

Література:

1. Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 2 грудня 2020 р. № 1556-р «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

2. Коломієць А. М., Коломієць Д. І., Громов Є. В. Методичні прийоми навчання майбутніх науковців пошуку наукометричної інформації в мережі Інтернет. інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи. Збірник наукових праць. 2017. Вип. 5. С. 54–58.

3. Громова І. І., Мартинюк Н. В., Шевченко, О. В. Система підготовки майбутніх вчителів до використання технологій штучного інтелекту. *Інформаційні технології в освіті*. 2020. № 39, С. 9–33.

4. Лисенко О. Використання технологій штучного інтелекту у підготовці майбутніх учителів інформатики. *Проблеми сучасного педагогічного процесу*. 2020. 1(62), С. 184–187.

5. Чепіль Т. В. Використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі підготовки майбутніх учителів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Педагогічні науки»*. 2019. (25). С. 128–133.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-24>

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РЕАЛІЗАЦІЮ СВОБОДИ НАУКОВОЇ ТВОРЧОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЇ

Короєд Сергій Олександрович

доктор юридичних наук, професор,

в.о. президента,

Науково-дослідний інститут публічного права

м. Київ, Україна

Як відомо, вчений є основним суб'єктом наукової і науково-технічної діяльності, якому Конституція і Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” гарантують свободу наукової творчості при проведенні фундаментальних та (або) прикладних наукових досліджень, в тому числі при роботі над дисертацією. Це рівною мірою стосується як здобувачів ступеня доктора філософії, так й ступеня доктора наук, які проводять власні наукові дослідження та оформлюють свої наукові результати саме у вигляді дисертацій.

Проте в умовах воєнного стану зазначена свобода зазнає певних обмежень. Так, вже на першому етапі роботи над дисертацією – при виборі теми та обґрунтуванні її актуальності здобувач має враховувати зв'язок теми з науковими програмами, планами, темами, та керуватись зокрема Переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 року, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 9 травня 2023 р. № 463), Тематикою наукових досліджень і науково-

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**«Актуальні питання підготовки
дисертацій в умовах воєнного стану»**

(30 вересня 2023 року)

Підписано до друку 25.09.2023. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 29,76. Наклад 100. Замовлення № 0923-039.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres»
79000, м. Львів, вул. Технічна, 1
87-100, м. Торунь, вул. Лубіцка, 44
Телефон: +38 (050) 658 08 23
E-mail: editor@liha-pres.eu
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6423 від 04.10.2018 р.